

ÚVOD

Odborníci v sociálních službách vynakládají ve svých oborech velké úsilí, aby zachovali nebo obnovili duševní zdraví jednotlivce. Jejich snažení ale často zůstává neefektivní, protože chybí složky, které by jednotlivce napojily na sociální rovinu. V důsledku toho terapeutická práce psychologa nebo učitelova výchovná činnost často fungují izolovaně, klinická péče je omezena na pacienta nebo, ještě hůř, na nemocnou část těla, a duchovní poradce se nezabývá ničím jiným, než vykoupením duše jednotlivce. Nic z toho se nespojuje do společných činností a neformuje sociální prostředí, ve kterém by se různé přístupy navzájem obohacovaly, zabraňovaly škodlivým faktorům a propagovaly duševní zdraví. Společnost často sebedestruktivně vzdoruje vlivům, které by mohly zlepšit její duševní zdraví. Někdy odolává změnám, jindy obětuje lidské hodnoty ve jméno konkurence/soutěživosti nebo pod tlakem ducha doby.

Zasazujeme se o sociální model duševního zdraví a jsme přesvědčeni, že propagace duševního zdraví nesmí být omezena na ochranu a zlepšení duševního zdraví jednotlivce, ale musí se rozšířit tak, aby zahrнула ochranu a zlepšení duševního zdraví společnosti. Prostřednictvím spolupráce všech sociálních služeb se tak přispěje k vytvoření duševně zdravé společnosti. Propagaci duševního zdraví tedy chápeme jako zahrnutí všech snah a způsobů individuálních a společných snah realizovat principy a ideály duševního zdraví na sociální úrovni. Znamená to zahrnutí jak přístupů a postojů, tak praxe a teorie a oblastí aktivit a institucionálního systému.

Odborníci obecně souhlasí s tím, že koncept duševního zdraví zahrnuje více než jen absenci duševní nemoci. Později zmíněný stav, omezený a omezující, může být nazván negativním duševním zdravím. Odkazuje na rozsah, ve kterém jsou duševní problémy přítomny ve formě symptomů a poruch v životě jednotlivce, a je často užíván jako synonymum pro duševní nemoc. Jde o rovnováhu udržovanou interakcí mnoha biologických, psychologických, kulturních a duchovních faktorů, ale svůj vliv mají také sociální podmínky a struktury. Na rozdíl od toho pozitivní duševní zdraví může být vnímáno jako nezávislá hodnota nebo zdroj, který zahrnuje prvky vyrovnávání se i snahu předejít somatickým a psychickým nemocem a poruchám, i když člověk stojí tvář v tvář duševně zraňující zkušenosti. Pozitivní duševní zdraví tedy není jen stav, ale i cíl a aspirace, která je primárně zaměřena na prohlubování prosociálních hodnot, zlepšení kvality života a přijetí životu přitakávajícího chování, přičemž se podporují morální hodnoty a omezují škodlivé, sebedestruktivní a asociální projevy a vzorce chování, a tím se snižuje ukazatele negativního duševního zdraví. Pozitivní a negativní duševní zdraví tedy nechápeme jako dva opačné póly jediného kontinua, ale jako odlišné analytické dimenze při interpretaci zdravé osobnosti.

Diktatury správně vnímají jak nezávislé jednotlivce, tak svobodné asociace takových jednotlivců, jako své přirozené nepřátele. Potlačují všechny aktivity, které by mohly pěstovat nezávislý a na společnost orientovaný charakter. To je důvodem, proč desetiletí po 2. světové válce byla nepřátelská k psychoterapii, sebeuvědomění a náboženským projevům ve středovýchodní Evropě a místo toho propagovala „pedagogic-

kou velkovýrobu“ uniformních a poslušných osobností. V trvalé snaze prosadit kontrolu ve všech oblastech života stát potlačil vlastní organizační mechanismy občanské společnosti. Týmová práce a skupinové aktivity byly nejvíce potlačovány u skupin mladých a skupin pro rozvoj osobnosti a spolky byly podporovány pouze, pokud se držely uvnitř úzkého schváleného prostoru.

Občané státních socialistických systémů se nacházeli v podobných situacích. Ve své zemi nesměli vytvářet organizované skupiny a ještě těžší pro ně bylo navazovat kontakty s kolegy z dalších zemí, pokud si chtěli vyměňovat své profesní zkušenosti přes politické hranice. Protože tisk byl státem přísně kontrolován, nešlo se volně podělit ani o obyčejné zkušenosti. Když v roce 1989 zkolaboval sovětský systém, nejdříve vyplavala na povrch potřeba navázat kontakt se západem. Bohužel otázka kooperace mezi středovýchodními evropskými zeměmi, ačkoli je to pochopitelné, se opět ocitla v pozadí a ještě stále se ví málo o pokladech, které se v této oblasti objevily v postkomunistické éře.

Středovýchodní Evropané se tedy museli snažit nalézt jeden druhého a více se spřátelit, ale jistě ne na úkor těžce získaných kontaktů mezi dvěma tak dlouho rozdělenými kontinenty. Jednak nám naše společná historie s mnoha podobnými prvky usnadnila cestu pro spolupráci na rovině racionální i emocionální a jednak všichni sdílíme vizi opravdu jednotné evropské budoucnosti, naděje a cíle, které nás spojují. Mezi minulostí a budoucností jsou naše situace, naše problémy a zkušenosti podobné, ale ne stejné. Mohou se navzájem doplňovat a obohacovat a přispívat k dosažení našich společných cílů, redukci škodlivých faktorů a propagaci duševního zdraví. Pro vzájemné a hluboké porozumění je ale nutno vyvinout společný jazyk, ve kterém bychom mohli sdílet zkušenosti a společně je reflektovat. Tento věstník chce k této snaze přispět vznikajícím dialogem, aby tak napomohl různorodé a mnohostranné realitě, která se nezaměřuje ani tak na vzdělání, sociální práci, zdravotní péči náboženství, hromadná média, politické aktivity a legislativy, jako na jednotlivce, rodinu, společenství a společnost.

V Budapešti dne 1. července 2006.

Výbor editorů